

MŰVELD A CSODÁT, NE MAGYARÁZD!

Szöveg: **Pap Gábor** | Fotók: **Szántó Tamás**

15

Tapasztalati tény: amikor az ember leginkább szeretne jót, szépet, okosat mondani, akkor hagyják cserben legálnoábbul a szavak. Tamás Gábor biatorbágyi iskolájáról szeretnék sok jót, szépet, okosat mondani. Egy-egy vadonatúj épület előtt megállva két esetben szoktam megnézelni. Ha olyan nyomorúságos, fontoskodó, ütődött tákolmányba botlok – ilyenekkel manapság elég gyakran találkozom –, hogy még csak egy gúnyos fintorra sem méltathatom; vagy ha kifogy a lélegzetem a megilletődöttségtől. Tamás Gábor épületeivel kapcsolatban megszokhattam már az utóbbi években, most, ennek az iskolának az esetében azonban szokatlanul hosszúvá nyúlt a némaságom. Jószérivel tart még most is. Pedig volt alkalmam bőven – Tamás Gábor engedékenysége folytán – bábáskodni a létrejöttre, illetve ilyenre válása körül. Ám most, hogy végleges érettségében áll előttem...

Újabb tapasztalati tény: egy iskola – mármint maga az épület – nemcsak a benne érlelődő fiatalságot alakítja folyamatosan a maga képére és hasonlatosságára, de a nevelésükkel bajlódó pedagógusgárdát is. Erről Tamás Gábornak egy korábbi iskolájában, Tordason győződhetünk meg legutóbbi ottjártunkkor – közös, nagy örömeinkre. Ha jó az épület, együtt javulunk benne, ha rossz... Nos, nem árulok el titkot, ilyenből van több. Egyelőre sokkal több. Mintha megrendelő, tervező és kivitelező esetéről esetre összebeszélne, hogy embernek indult gyermekeinkből arc nélküli, sorozatgyártott biorobotokat „korszerűsítsenek”.

A biatorbágyi – teljes nevén Magyar–Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola – nem ilyen. Akkor hát milyen? Lássuk!

Belépünk a külsőre is impozáns megjelenésű, hatalmas épületbe, és rövid rávezető szakasz után egyszerre kitarul előttünk a tér. Tágas díszudvaron találjuk magunkat, és fokozatosan ráébredünk: szentélybe érkezünk. Az előttünk keresztben húzódó, kissé megemelt térrészben nem szóközi pulpituszt vagy elnökségek méltó elhelyezésére szolgáló „zöld asztalt”, de nem is beatzenekaroknak felvonulási terepet kínáló berendezési tárgyakat találunk, hanem... Hanem mit is? Közelebb lépünk, és ámulunk. A művészettörténeti írásokban „magyar oltárnak” nevezett építményt. A hármaskör közepén domborulatán a Magyarok Nagyasszonya áll, karján a gyermek Jézussal. Jobbra felől, alacsonyabb dombon, Szent István, fején a Szent Koronával; balra felől Szent László, alabárdal a kezében. Ahogy a barokk korban kialakult koreográfia előírja számukra. Mind életnagyságon felüli alak. Itt, ez előtt az oltárépítmény előtt indul el a tanítási nap a gyerekek, de az oktatók számára is. Nem egyházi, hanem állami iskolában – imával. És így zajlik tovább az élet minden nagyobb ünnepen. (Nesze neked, EU! Lehet prűszkölni, liberós atyafiak.)

Már csak hab a tortán, hogy ha szembenézünk az oltárral, bal felől a sima falfeleleten a Szent László-legenda karaszközi változatának másolata indíthat további

elmélkedésre gyermeket és nevelőt. És akkor még nem szoltunk az oltár fölött megjelenített, ellenlábasát, a halálán lévő hegyi kecskét önvére kiontásával életre támasztó szkíta Turul-domborműről. Hogyan került ő ide? A késő reneszánsz időszakától uralkodó jelképpé emelkedett (Krisztus-jelképpé is értelmezett!), „fiat vérevel tápláló pelikán” szkíta kori előképeként. Legfőképpen pedig, mindannak, amivel alatta eddig találkoztunk, mintegy megszabván a maga végső rendeltetését – tehát a miénket is, akik most szemléljük –,

a szicíliai Cefalúban ránk maradt bizánci Pantokrátor-képmás néz ránk. Mint az Igazság Napja. Hiszen színes üvegablakról lévén szó, a napról napra, illetve évről évre fölöttünk-körülöttünk rendelt útját rovgató „nagy világító” fénye sugárzik át mindenkor rajta.

És ez még csak a bevezető volt. Most emeljük fel a tekintetünket innen, az oltár tövéből visszafordulva, egyenesen az ég felé. Mintha Jónásként az óriás cethal gyomrából néznénk föl, a feltámadás biztos reményében, a fejünk fölé magasodó

gerendabordázat közein át az emeletről emeletre egyre kiteljesedtebb jelenvalósággal ránk sugárzó Fényre. Grandiózus élmény! Nem kell hosszan magyarázni se tanítónak, se tanítványnak: igen, a Világ Világosságával szembesültünk.

Aki ennyi élményt is kevesellni tud, annak ajánljuk, lépkedjen fel a legfelső emeletre. Ha eddig nem hitte volna, itt megtapasztalhatja: a mi korunk építésze is művelni tudja a csodát. Nem csak beszélni tud róla. Mi nyugöz le annyira mindannyunkat, akik idáig eljutottunk? Az, hogy visszatértünk a gyermekkorunkba. Az emberiség még élhető, büntelen, tiszta gyermekkorába. Ez a vágykép itt most – Tamás Gábor híresen szép, ötletes lépcsőfordulón végighaladva, majd a második emeleten megállapodván – egyenesen szembenéz velünk, körülvész bennünket. Az iskola szaktantermei mintha nagyanyáink elragadó faluképeinek házhomlokzataival kedveskednének nekünk. Csakhogy az ő ablakszemekkel végül is önmagunkba nézünk, befelé, ahol a legmélyebbre temett emlékképeink szunnyadoznak, várván

a remélt feltámadásra. Nos, aki ilyen környezetben kezdi az ismerkedést a rendezett keretekbe foglalt, nagy kezdőbetűs Élettel, annak lesz is feltámadás! De annak a szülei, meg a nevelői számára is. Miről kell még okvetlenül szót ejtenünk? A „faluközpontokban” emeletről emeletre egymás fölött sorakozó ovális... Minek is nevezzük őket? Hatalmas ablakok az égre. Legalulról is lehetőséget kínálnak a gyermeknek arra, hogy ne csak oldalirányban tájékozódjék, hanem fölfelé is figyeljen. Varázslatos át- és belátások ezek, bárhogyan változtatjuk a helyzetünket hozzá-

juk képest. Virágkoszorúba foglalt, égre nyíló ablaksor... Volt, amíg be nem hálózták előírásokkal keveset törődő „gyámságos kezek”. De ne dohogjunk! Ezúttal nem az akadémikusoknak, hanem a felhőtlen ünneplés hangjainak kell megszólalniuk. Különösen így, hogy most éppen az épület egyik leglátványosabb járulékegyüttese, a parasztház-homlokzatú tanterem oromzatmezeibe komponált vakolathímek sora előtt sétálgatunk itt, a legfelső szinten. Páratlan szépségű és felvilágosító erejű ábraegyüttes ez! Mintái egyenes úton vezethetők le a népművészetünk különböző

ágazataiban ránk örökítődött beszédes jelegyüttesekből. Kerámiákról, hímzésekről, pásztorkészségeink, illetve a velük egy nyelven beszélő festett kazettás templomi mennyezeteink ábrakincséből. És mindegyik ábra szervesen, erőltetés nélkül, mégis jól olvashatóan utal a mögötte lévő helyiségekben űzött tevékenységek sajátos arculatára is. Két nevet kell itt feltétlenül megemlítenünk a Tamás Gáboré mellett. Az építész kolléga és régi jó barát Grätz Antal nevét, illetve az ő legjobb, legeredményesebb segítő társát, a szobrász Láposi Gabriellát. Mind a tervezés, mind a kivitelezés oroszlánrésze a kettejük találmányosságát és kivételes szakmai felkészültségét dicséri. A kezdeményező és mindvégig irányító szerepű mester Grätz Antal volt.

Sokak nevét kellene még felsorolnom, akik fizikai vagy szellemi értelemben, közvetett vagy közvetlen módon segédkeztek ennek a megrendítő összehatású építészeti-társművészeti együttesnek a létrehozásában. Ezt a hálás feladatot azonban kénytelen vagyok áthárítani a nálam felkészültebb kritikuskollégákra. A magam részéről maradok a vállaltan elfoglalt fogalmazásmódnál. Most pedig... Nem zárhatom másként ezt a rövid, lelkendező megemlékezést, mint hogy hangot adok vágyakozásomnak: szeretnék még egyszer hat éves lenni, hogy ebben az iskolában kezdhessem el a tanulmányaimat. Imádsággal, a Magyar Oltár előtt.

